

slovanskega slovstva, zapreke, katere so ovirale književni razvoj pri pojedinih plemenih slovanskih (omenila bi se bila lahko pri Slovencih in lužiških Srbih tudi rana germanizacija), svetovni dogodki, ki so pospeševali razvitek pojedinih kultur, vplivi, značaj, struje in najvažnejši predstavniki različnih razdobij v slovanskih slovstvih. Omejeni prostor, ki je bil odmenjen literarnemu uvodu, je seveda kriv, da o mnogih pesnikih g. pisatelj ni mogel omeniti več, nego suha imena in kratke podatke. Ali kar je podal, to je dobro premišljeno; vsaka beseda je tehtovita, nobena odveč.

Izbor pesnikov in pesmij smemo imenovati jako srečen. Marsikdo bođe pogrešal v tej in oni literaturi tega in onega pesnika, ta in oni pesniški biser. Jeden naših najznamenitejših pesnikov se je izrazil, da živo pogreša med Rusi satirika Velička, med Slovenci Krilana-Pagliaruzzija. Ali v drobni knjigi ni bilo moči zbrati obilnejše zbirke, in odkod bi bil vzel primernih prevodov? Zatorej se tudi ne bodemo čudili, ako ni strogo provedeno načelo, ki ga poudarja isti pesnik slovenski, da naj se prevede in v cvetnik vzprejme vse ono in samo ono, kar je pesnik najboljšega speval, in kar je najznačilnejše za njegovo poezijo.

Med prevodilci čeških pesnikov nahajamo imena priznanih pesnikov, kakeršni so Wenzig, Grün, Albert i. dr.; poljske pesnike sta prevela najbolje Nitschmann in Weiss, ruske Fr. Bodenstedt in Julius Grosse, ki sta sama glasovita nemška pesnika. Hrvate in Srbe sta prevela dobro Selak in Šenoa, jako nespretno pa Mavro Spicer, ki dela v svojih prevodih nemščini veliko silo. Časih so besede razvrščene tako, kakor v nemščini nikakor ni možno, n. pr. — ‚Von Immortellen, niemals die erblassen,‘ ko bi lahko rekel: ‚Von Immortellen, welche nie erblassen.‘ Na drugih mestih je prevod preveč robski, ali pa celo neumeven. Primeri tudi pesem na strani 178.: ‚Liebe‘, ki je vzor nespretno nemščine. Slovenske pesmi so izvrstno preveli: Prešeren in Stritar sama svoje, potem Samhaber, Funtek, Selak in Brehm. Prevodom Gojmira Kreka pa imamo prigovoriti nekatere netočnosti. N. pr. v Aškrčevem Listu iz Jajčke kronike čitamo verz:

‚A zdaj prior v domu tem nevredni.‘ Prevodilec pa je dejal:
‚Und jetzt Prior des un würd'gen Hauses.‘

V baladi ‚Stari grad‘, ki ni med najboljšimi proizvodi dičnega pesnika, je slovenski ‚gad‘ izpremenjen v ‚Molcha‘, ‚krvnik‘ (Henker) v ‚Schlächterja‘. V ‚Brodniku‘ pa beseda ‚plumps‘, izgovorjena v resno-tragičnem trenutku, ni umestna.

Kujiga je vredna najboljšega priporočila ter ji želimo najlepšega uspeha. Izborni vsebini primerna je tudi vnanja lepota. Cena vezani knjigi (1 marka = po priliki 60 kr) pa je jako nizka.

R. P.

Tretji koncert »Glasbene Matice«. Dne 6. in 8. aprila t. l. je končala »Glasbena Matica« svojo četrto koncertno sezono s proizvajanjem Dvořakovega velikanškega dela op. 69. »Svatebni košile« ali »Mrtvaški ženin«, kakor je preimenoval prelagatelj Erbnove balade prof. Josip Stritar svoj srečno uspeli prevod. Uspeh koncerta je velik, vtisek trajen. Že vsebina v priprostem narodnem duhu zložene in češki narodni snovi povzete balade je zanimiva v razvoju pripovedi in pretresujoča v učinku pojedinih prizorov. Snov je sorodna z onimi, ki se pojavljajo v vsaki slovanski in tudi v mnogih inorodnih literaturah v raznih inačicah (prim. Bürgerjevo „Lenoro“). Deklica pozivlje blasfemski božjo vsemogočnost, naj ji zopet privede ljubega, ki je že mnogo let odsoten. Zgodi se čudo. Ljubi pride v tem hipu, vzame deklico s seboj, divja z njo po skalah, skozi samotni les, čez gore, loke, barje in vode tja do pokopališča, kjer on počiva. Pogube v grobu reši deklico zaupanje v božjo milost in resnično kesanje. Pripovedni del je pridelil Dvořak zboru in baritonovemu solistu, besede de-

ključine in ljubimčeve pa sopranistinji, oziroma tenorovemu solistu. Razdelivši balado v 18 več ali manj samostojnih številčk, jo je uglasbil v oratorijskem slogu. Problem, ki ga je s tem rešil, je težaven. Ne smemo prezreti, da se divjost in hitrost baladnega dejanja upira uglasbenju v oratorijskem slogu, t. j. razvrstitvi v pojedine glasbene točke. Vrh tega vpliva balada po situaciji, in izraz čuta, ki je oratoriju vse, ji ne zadostuje. Z uglasbenjem se torej ne sme odvzeti baladi učinek pojedinih drastičnih situacij, glasba mora marveč tudi le-te izražati in vplivati na naš čut zložno z besedo. Komponist balade ne zadene nikdar prave, če se odtegne realizmu v glasbi. Kako mojsterski da je Dvořák rešil problem, kaže vsaka stran partiture; prištevati je to delo najznamenitejšemu, kar je ustvaril.

Vtisek veličastnosti in strahovitosti, ki karakterizuje celo balado, vzdržujeta zbor in baritonist v zvezi z orkestrom kot pripovedovalca. Temeljno se razlikuje njiju temu značaj od solistnih partij sopranistinje in tenorista, ki sta kot predstavljalca deklice, oziroma nje mrtvaškega ženina povsem liriški nadahnjena. S temi ekstremi je dana celemu delu ona slikovitost, ki vzdržuje zanimanje poslušalčevo in zapreči utrudljivo jednoličnost.

Uprav monumentalne sile so zbori št. 6.: „A dalje, on ne postoji“; št. 9.: „Skovir skovika in kriči“ in št. 15.: „On skoči, pa pomislil ni“; v njih se pojavljajoči mogočni ritem v zvezi z blestečo in viharno razburjeno instrumentacijo zgrabi poslušalca z neodoljivo močjo. Zbori št. 5.: „Noč pozna krila je zemljo“, št. 11.: „Nizdoli pot zdaj jima gre“ in št. 13.: „Široka tu leži ravan“, podajajo duhovito zasnovane slike o velikanstvu narave za nočne tišine. Nasproti mogočnosti zborov in resnosti baritonovega solista, ki je nekako voditelj zbora, čini intenziven kontrast vloga deklice in mrtvaškega ženina. Povsem liriškega značaja, sta le-te solistovski vlogi niz pristrčno in nežno občutene melodike. Dekličin ljubimec nima v sebi nič tistega demonskega, česar bi ta ali oni v njem iskal. Nikdar ne žari iz njegovih spevov strahovitost nočnih prizorov, kakor jo izražata zbor in bariton kot pripovedovalca grozovitega dejanja. Mrtvaški ženin je galanten ljubimec, ki vodi s prepričevalnim, včasih ironski nadahnjenuim prigovarjanjem svojo ljubimko proti grobu. In tudi Dvořák ga nam ne predstavlja drugače; podaja ga nam takega, kakeršnega se je kazal nič hudega sluteči deklici, ne takega, kakeršnega si ga objektivni čitatelj ali slušatelj umišlja. Dvořák mu ustvarja sladko doneče speve, ki se stopnjujejo do strastnega, ljubezni polnega zanosa, n. pr. takoj v prvem plamtečem duetu št. 4. „Prišel je po-te ženin tvoj“. Plemeniti motiv ženinovega prvega nastopa v št. 3.: „Spiš ali čuješ, dekle, hoj!“ je rabil Dvořáku nekako kot vodilni tema ter se pojavlja takoj v početku orkestralnega uvoda in pozneje malo da ne v vsakem instrumentalnem okončanju posameznih točk v menjajočih se, čudovito lepih varijantah. Bisere liriške invencije nahajamo v sopranovih arijah št. 2.: „Gorje mi! kje so očka moj“ in v št. 17.: „Marija, milostna gospa!“ Upravičena je sodba, da je šteti posebno zadnjo arijo k najlepšemu, kar se je v tem slogu ustvarilo v glasbeni literaturi sploh.

V instrumentalnem delu se kaže Dvořák mojstra, ki z neusahljivo iznajdljivostjo slika v zvokovih efektilh realistično vse to, kar pospešuje uprizoritev situacije. Tuljenje vetra, lajanje in celo vohanje psov, skovikanje ponočnih ptic, žabji zbor, zvonjenje, škripanje dverij, petelinje petje i. t. d. mu podaja vedno nov povod k originalnemu, nikdar ne banalnemu značenju v orkestru. Orkester je Dvořáku činitelj, ki je v izrazih samostojen in neodvisen od solistovega napeva, dostikrat celo z njim v nasprotju. Zanimiv podatek za to nahajamo n. pr. v št. 14. „Končan je pot“. Deklico prime tu vpričo grobov in križev prvič strah pred mrtvaškim ženinom: „oh pusti me, strašan pogled je divji tvoj“; ljubimec jo tolaži in miri. Kak kontrast čini v tem hipu mirnost

njegovega napeva z divjostjo, ki nam grmi hkrati iz orkestra, izražajočega v nasprotju s peto besedo grozo situacije. Iz celega orkestralnega aparata in tudi iz najzamotnejših polifonskih stavkov seya jasnost in doni mogočnost, ki nam prešinja duh in čut.

Največja zasluga za proizvedenje gre neumornemu zborovodlji, gosp. *Mateju Hubadu*. S trdno voljo uvaja le-ta na koncertni oder svetovno priznana dela in neustrašeno premaga tudi najtežje ovire. Korekturo, ki si jo je dovolil pri št. 16. s tem, da je pridellil od baritonove arije sopranistinji, oziroma tenoristu one dele, katerim so deklíčine, oziroma ženinove besede za podlago, je odobravati, ker je ta prememba samo delu v korist. Orkestralni in zborovni del se je zvršil z navdušenjem in v vsakem oziru točno ter markantno. Izmed solistov omenjamo v prvi vrsti sopranistinjo *Franjo Vrhunčevó*. Nadarjena za dramatiške akcente, nam je podala deklíčino vlogo z ono priprostostjo, ki je prikupljiva in ki svedoči o idealnem vznosu resne umetnice. Za baladni ton baritonovega solista je bil gosp. *Bela Stuhec* srečno izbran; njegov glas je poln in metalskega zvoka. Gosp. *Anton Razinger* se je odlikoval v tenorovi vlogi vnovič kot proslavljeni čutapolni deklamator. „Glasbena Matica“ sme uvrstiti svoj zadnji koncert v vsakem oziru med najboljše produkcije, s katerimi se je doslej odičila; uspeh bodi njej in nam v vzpodbudo, da napredujemo še bolj in bolj.

—oe—

Dr. Vatroslav Oblak je že zopet objavil dva učena spisa in sicer: 1.) Приносъ къмъ българската граматика (sep. odt. iz bolg. Sbornika za narodni umotvorenija, nauka i knižina XI^a), vel. 8°, 65. Tu se razpravljajo nekatera zamotana vprašanja bolg. glasoslovja, posebno mnogostoletni razvitek nosnih samoglasnikov. Pri tem je uporabil učeni naš rojak tudi nekoliko svojega dijalektičnega gradiva, nabranega v Macedoniji. — 2.) Einige Capitel aus der bulgarischen Grammatik. To je naslov prve polovice razprave v Jagičevem zborniku Archiv für slav. Phil., XVII., 129—185. Najvažnejše je tu poglavje o bolgar. ě, ker je zvezi s stslav. vprašanjem.

Južnoslovanski časopisi in knjige. Uredništvo je prejelo razen nekaterih številkk že objavljenih časopisov še te-le:

Starohrvatska prosvjeta. Glasilo hrvatskog starinarskog društva u Kninu, urednik *Frano Radić*, učitelj u Korčuli, izlazi četiri puta na godinu, predbrojba iznosi 8 kruna, koja se šalje upraviteljstvu društva u Knin. Upraviteljstvo pozivlje na naročbo s temi besedami: „Tko je Hrvat, neka to sada činom zasvjedoči; dokaz hrvatskog patriotizma budi razmjer podpore za hrvatske spomenike!“ Koliko uspeha bodo imele te besede, ne vemo, ali zahteva se preveč žrtev za publikacije stvari, ki so učenjakom većinomá že znane. Vrhu tega je v Dahnaciji tudi še drugo podobno društvo „Bihać“, ki si je postavilo isti smoter, kakor starejše kninsko društvo. Tudi nahajamo med sotrudniki same diletante na arheološkem polju in nobenega akademiški izobraženega starinoslovca. Zdi se nam, da hoče „Prosvjeta“ tekrovati z listom „Bullettino di storia e archeologia Dalmata“, katerega ureja že toliko let izkušen in priznan arheolog, ravnatelj *Franjo Bulić*. Še ta list, ki prav rad prinaša vsako razpravo o hrvaških starinah (hrvaški ali italijanski) nima preveč naročnikov in izhaja le z deželno podporo. Čemu torej sile cepiti? — „Prosvjeta“ prinaša sledeče razprave: „Tegurij cerkve sv. Marije u Biskupiji kod Knina“ (s podobo), sp. *F. Radić*; „Topografičke crtice o starohrvatskim županijama u Dalmaciji“, sp. pokojni *Fra Stipe Zlatović* (dobra razprava); „Starinski šibenički kodeks“ (s podobo), sp. otac *Ivan Barbić*; „Ulomak pilastra iz VI. ili VII. vieka“, po *Evansu* sp. *Radić*; „O stećcima (grobnih kamenih), piše *Petar pop Kaer* (s podobo); „Hrvatska biskupska crkva sv. Marije u Biskupiji i crkva sv. Bartula na kapitolu kod Knina“ (otac *L. Marun*); „Starobosanski nadpisi“, priobčuje *Vuletić-Vukasović* (učitelj); „Dalmacija i arbanaški jezik“, sp.